

JUSTISDEPARTEMENTET	
5 OKT 2005	
SAKSNR.:	200410209
AVD/KONT/BEH:	SIA IK IPF
DOK.NR.	42
ARKIVKODE:	113

Innstilling
fra

erstatningsnemnda vedrørende statsmyndighetenes håndtering av undersøkelsene av
M/K "Utvik Senior"s forlis 17. februar 1978

1. Erstatningssakens gjenstand

Saken gjelder erstatning fra staten til etterlatte etter mannskapet på ni personer på fiskefartøyet M/K "Utvik Senior". De ni omkom da fiskefartøyet forliste 17. februar 1978. Erstatningen knytter seg til statsmyndighetenes håndtering av spørsmålet om undersøkelser av forliset i tiden 1978–2002.

2. Bakgrunnen for erstatningssaken

Den 17. februar 1978 drev fiskefartøyet "Utvik Senior" sammen med andre fartøyer fiske med garn på fiskefeltet Stordjupta utenfor Senja i Troms. Om kvelden denne dagen satte "Utvik Senior" kurs for Steinfjord fiskeindustri for å levere fangst. Fartøyet hadde dessuten stasjon i Steinfjord. Ut på natten ble fartøyet meldt savnet. En leteaksjonen ble iverksatt, og det ble funnet vrakgods fra fartøyet. Ingen av mannskapet på ni personer ble funnet. Ved leteaksjonens avslutning ble det slått fast at "Utvik Senior" var forlist, og at hele mannskapet på ni personer var omkommet. De omkomne var:

1. Ola M. Abelsen, født 9. juni 1933, skipper
2. Knut-Ivar Fredriksen, født 23. mai 1952
3. Kurt Jostein Hay, født 21. august 1949
4. Arne Johan Hoel, født 19. mai 1955
5. Tor Arnfinn Hole, født 15. desember 1945
6. Jan Helge Jacobsen, født 28. oktober 1940
7. Mainar Andor Mikalsen, født 5. februar 1947
8. Ole Sigurd E. Nikolaisen, født 25. desember 1947
9. Sigbjørn Rubach, født 22. august 1951

I medhold av bestemmelser i sjølovene (dagjeldende sjølov § 314, någjeldende sjølov § 485) har det vært nedsatt to undersøkelseskommisjoner, begge med mandat å klarlegge omstendighetene ved "Utvik Seniors"s forlis og årsakene til forliset.

Den første undersøkelseskommisjonen ble nedsatt 23. februar 1978. Den avga 18. januar 1979 rapport med en rekke vedlegg. Av rapporten fremgår at kommisjonen hadde iverksatt ganske omfattende søk etter vrakdeler. Det var gjort en god del funn, men ikke av hoveddeler av fartøyet, så som hovedmotoren. Videre fremgår at kommisjonen hadde foretatt tekniske undersøkelser og nærmere vurdering av vrakdeler som var funnet. Kommisjonen hadde også innhentet rapporter fra politiavhør, og den hadde selv avhørt en rekke personer. Forlisstedet var ikke påvist av kommisjonen, selv om det i årsaksforklaringen, jf. nedenfor, lå en antydning om dette. Men fallgarden som undersøkelseskommisjonen hadde ansett som et mulig forlissted, var undersøkt, uten at funn var gjort der.

Om årsaken til forliset uttalte den første undersøkelseskommissjonen:

"Kommissjonen kan ikke gi noe entydig svar på hvorfor "Utvik-Senior" forliste den 17. februar 1978. Etter kommissjonens mening finnes det to sannsynlige årsaker. Fartøyet kan ha kantret etter nedising, og deretter drevet inn i fallene, eller gått inn i fallene på grunn av feilnavigering. Deretter har fartøyet blitt delvis knust."

I konklusjonen lå at kommissjonen ikke hadde funnet det sannsynlig at "Utvik Senior" hadde kollidert med – var blitt pårent av – et annet fartøy. De etterlatte og lokalsamfunnet hadde hevdet at kollisjon var den mest sannsynlige årsak til forliset, og de hadde hatt en viss støtte fra sjøfartsinspektøren i Troms.

I regi av mannskapets etterlatte og lokalsamfunnet, og basert på pengetilskudd fra Justisdepartementet og Troms fylke og på innsamlede midler, ble det på ettersommeren 1979 foretatt nye søk etter vrakdeler etter "Utvik Senior". Søkene ledet til funn av en rekke vrakdeler, blant annet deler av den tunge lukekarmen på fartøyet og deler av fartøyets styrehusfront. Funnene ble ikke gjort i fallgarden, som den første undersøkelseskommissjonen hadde pekt på som mulig forlissted, men ute på åpent hav. Funnene ble filmet, men de tunge vrakdelene ble ikke hevet da.

Norges Fiskarlag ba deretter statsmyndighetene om gjenoppnevning av undersøkelseskommissjonen for fortsatte undersøkelser. Anmodningen ble i januar 1980 vurdert av sjøfartsinspektøren i Troms, Sjøfartsdirektoratets sakkyndige råd og Sjøfartsdirektoratet, etter at det var innhentet uttalelse fra lederen og enkelte medlemmer av den første undersøkelseskommissjonen. Alle frarådet gjenoppnevning. Av Sjøfartsdirektoratets brev 21. januar 1980 til Justisdepartementet fremgår at to representanter for lokalsamfunnet i et møte i direktoratet hadde gjort gjeldende at ut fra de funn som var gjort, måtte årsaken til forliset være kollisjon med et annet fartøy. Det fremgår videre at sjøfartsmyndighetene "ikke [ville] utelukke annen årsak til forliset enn de kommissjonen er kommet fram til." Men Sjøfartsdirektoratet konkluderte slik:

"En kom imidlertid til at filmen ikke gir noe entydig svar på hva som kan ha vært årsak til forliset, og en finner ikke å ville tilrå at kommissjonen gjenoppnevnes. En eventuell kollisjon som årsak til forliset har ikke spesiell betydning for det forebyggende arbeid i Sjøfartsdirektoratet i forbindelse med fiskefartøyers sikkerhet."

Justisdepartementet besluttet ikke å gjenoppnevne undersøkelseskommissjonen, og uttalte i brev til Sjøfartsdirektoratet 10. mars 1980:

"På bakgrunn av Sjøfartsdirektoratets brev av 21. januar d. å. har Justisdepartementet besluttet ikke å gjenoppnevne den offentlige undersøkelseskommissjonen. [...] Justisdepartementet legger til grunn for beslutningen at det ikke har kommet til nye momenter etter at den offentlige undersøkelseskommissjonen har lagt fram sin rapport med tillegg. [...] I likhet med Sakkyndig råd og Sjøfartsdirektoratet vil Justisdepartementet ikke utelukke annen årsak til forliset enn det som følger av kommissjonens rapport. Den film som er vist, gir imidlertid ikke noe entydig svar på hva som kan ha vært årsaken til Utvik-Seniors forlis."

Men det ble ikke ro om saken. I september 1999 ble det i regi av redaksjonen av NRK Brennpunkt og i samarbeid med Marinen gjennomført nye søk. Ved disse ble blant annet deler

av "Utvik Senior"s lukekarm gjenfunnet og hevet. De tunge vrakdelene lå på steder som ikke lot seg forene med den første undersøkelseskommissjonens konklusjon om grunnstøtning i fallgarden. I april 2002 ble det iverksatt nye søk. Da ble "Utvik Senior"s hovedmotor og en rekke andre større deler fra vraket lokalisert. Også disse tunge vrakdelene lå på et sted som var vanskelig å forene med den første undersøkelseskommissjonens konklusjon om grunnstøtning.

Etter krav fra mannskapets etterlatte og lokalsamfunnet oppnevnte Justisdepartementet 8. mai 2002 den andre undersøkelseskommissjonen. Den avga 20. april 2004 rapport med en rekke vedlegg (NOU 2004: 9 Fiskefartøyet "Utvik Seniors" forlis 17. februar 1978).

Den andre undersøkelseskommissjonen iverksatte nye søk etter vrakdeler etter "Utvik Senior", og en rekke funn ble gjort. Vrakdelene som ble funnet, ble hevet og undersøkt med bistand fra teknisk sakkyndige. Dette gjelder blant annet fartøyets hovedmotor, propell og trålvinsj. Den andre undersøkelseskommissjonen gjennomførte dessuten en rekke avhør av personer som kunne ha gjort observasjoner av fartøyer i det aktuelle området på forlisdagen, og som ikke var avhørt av den første undersøkelseskommissjonen. Blant andre var dette personer som hadde gjort tjeneste på Forsvarets radarstasjoner. Det ble også innhentet nye opplysninger om vær- og sjøforholdene på forlisdagen.

Heller ikke i rapporten fra den andre undersøkelseskommissjonen ble en bestemt årsak til forliset fastslått. Men denne kommissjonen uttalte at den

"[...] etter en samlet vurdering [hadde funnet] at en kollisjon med et annet fartøy fremstår som den sannsynlige årsak til "Utvik Seniors" forlis."

3. Behandlingen av erstatningssaken

På vegne av en del av de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior" fremmet Advokatfirmaet Robertsen i brev til Justisdepartementet 9. desember 2004 erstatningskrav mot staten.

Justisdepartementet avviste kravet i brev 29. april 2005. Departementet viste for øvrig til St. meld. nr. 33 (2004–2005), som samme dag ble fremmet av Regjeringen etter tilråding fra Justisdepartementet.

Sak om erstatning fra staten til de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior" ble altså forelagt Stortinget ved St. meld. nr. 33 (2004–2005). Stortingsmeldingen omhandlet også andre sider ved forliset.

Stortingsmeldingen ble behandlet av Stortinget 13. juni 2005 på grunnlag av Innst. S. nr. 242 (2004–2005). I Stortingets vedtak i saken gjaldt punktene I og II erstatningssaken og lyder slik:

"I

"Det etableres en særskilt erstatningsordning for etterlatte etter "Utvik Senior".

II

Stortinget ber Regjeringen oppnevne en nemnd som gis i oppdrag å fastsette erstatningsbeløp og definere hvem som skal omfattes av ordningen."

Etter delegasjon har Justisdepartementet 11. juli 2005 oppnevnt erstatningsnemnda med disse medlemmer:

Pensjonert høyesterettsdommer Magnus Aarbakke, Asker, leder,
spesialist i psykiatri Svetlana Mitic, Oslo og
domprost Tor Berger Jørgensen, Bodø.

Nemnda er gitt følgende mandat:

"Det etableres en særskilt erstatningsordning for etterlatte etter de som omkom under forliset av "Utvik Senior". Nemnda skal fastsette hvem av de etterlatte som skal tilkjennes erstatning og skal fastsette erstatningsbeløp. I vurderingen skal nemnda se hen til tidligere ordninger med erstatning til særskilte grupper. Nemnda skal særlig se hen til de vurderinger og signaler som fremgår av Stortingets behandling av saken, jf. Innst. S. nr. 242 (2004–2005) og debatten i Stortinget 13.06.2005, samt den gjennomgang av sakens realitet som foretas i St. meld. nr. 33 (2004–2005). Nemnda skal avslutte sitt arbeid innen 1. oktober 2005.

Justisdepartementet forutsetter at nemnda i sitt arbeid har kontakt med de etterlatte etter de som omkom under forliset av "Utvik Senior", herunder kontakt med Styringsgruppa for de etterlatte etter "Utvik Senior"-forliset v/leder Arnfinn Hay."

Justissekretariatene ble samtidig oppnevnt som sekretariat for erstatningsnemnda. Sekretariatfunksjonen har vært varetatt av førstekonsulent Karen M. Bugge.

Nemnda tolker mandatet slik at den skal utarbeide en innstilling om og et forslag til erstatningsoppgjør for etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior".

Samme dag som nemnda ble oppnevnt, 11. juli 2005, skrev Justisdepartementet i brev til Styringsgruppa for de etterlatte etter "Utvik Senior"-forliset v/Arnfinn Hay blant annet:

"[...] For at nemnda skal kunne starte sitt arbeid så raskt som mulig, ber vi om at de etterlatte nå sender sine krav om erstatning til Justissekretariatene, som vil forberede de enkelte sakene for den særskilte nemnda. De etterlatte bes om å oppgi sin tilknytning til de som omkom under "Utvik Seniors" forlis.

For å oppfylle Stortingets forutsetning om at nemndas arbeid skal være avsluttet innen 31.12.05, ber vi om at kravene oversendes Justissekretariatene senest 1. august 2005.

Vi gjør oppmerksom på at det ikke stilles noen formelle krav til utformingen av kravene på erstatning. Justissekretariatene vil om nødvendig be om tilleggsopplysninger og gi de etterlatte nødvendig veiledning. I forhold til kravene på erstatning vil det derfor ikke kunne påregnes dekning av utgifter til fritt rettsråd etter rettshjelpsloven § 13."

På anmodning fra Advokatfirmaet Robertsen forlenget nemndas leder søknadsfristen til 15. august 2005 for de etterlatte som advokatfirmaet representerer. Ved brev 15. august 2005 har advokatfirmaet på vegne av 20 etterlatte fremmet krav om erstatning for tap av forsørgere på til sammen kr. 18.18 mill. I tillegg er det fremmet krav om erstatning for fire personers arbeid med saken, og krav om erstatning for ærekrenkelse av Ola M. Abelsen, skipperen på "Utvik Senior". Dessuten har advokatfirmaet fremmet krav om erstatning for tap som fiskefartøyets

rederi har lidt. Som begrunnelse for de nevnte krav er vist til alminnelige erstatningsrettslige regler og "[...] den erstatningsrettslige praksis som har utviklet seg ved sjøulykker [...]."

Den 25. august 2005 ble det i Tromsø gjennomført et møte mellom erstatningsnemnda og en rekke av de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior". I dette møtet meldte flere av de etterlatte seg med søknad om erstatning.

Erstatningsnemnda har satt seg inn i et betydelig skriftlig materiale. I første rekke er dette rapportene fra de to undersøkelseskomisjonene med vedlegg. Videre er det Alf R. Jacobsens bok "Forlis", 2. utgave 2004, som av de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior" anses for å gi et dekkende bilde av deres syn på saken. Nemnda har også gjennomgått avisutklipp, de fleste stilt til rådighet av etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior", og en del annet materiale.

Møtet i Tromsø 25. august 2005 ble gjennomført med en sekvens for allmøte og en sekvens for møter mellom erstatningsnemnda og representanter for hver av de ni familiene. For nemndas arbeid var dette møtet særdeles nyttig.

4. Etterlatte erstatningssøkere

Det er innkommet 26 skriftlige søknader om erstatning fra etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior". Av disse er 20 representert av Advokatfirmaet Robertsen ved advokat Jan Inge Thesen. For én person har ordfører Trond Abelsen i Berg kommune fremmet søknad. Fem personer har selv søkt om erstatning.

Under møtet i Tromsø 25. august 2005 ble listen over etterlatte supplert med 17 personer som ønsker å stå som erstatningssøkere. Erstatningsnemnda har godtatt disse ønskene som søknader.

Nemnda legger etter dette til grunn at det i alt er 43 etterlatte erstatningssøkere etter mannskapet på "Utvik Senior". Erstatningssøkerne er navngitt nedenfor.

Ordfører Trond Abelsen i Berg kommune har fremmet krav om særskilte godtgjørelser til Guri Abelsen, Karstein Fredriksen og Arnfinn Hay for det arbeidet disse har utført som representanter for de etterlatte. Ordføreren har også fremmet krav til fordel for Kitty Hay om en tilsvarende godtgjørelse for det arbeidet hennes ektefelle Ole Hay utførte som representant for de etterlatte frem til sin død i 1987. Disse kravene har erstatningsnemnda tatt hensyn til ved behandlingen av Guri Abelsens, Karstein Fredriksens, Arnfinn Hays og Kitty Hays søknader.

I tillegg til søknadene for personene som er nevnt, har advokat Thesen fremmet krav om erstatning for tap som eierne av "Utvik Senior" har lidt ved avkortet forsikringsoppgjør og krav om erstatning for tap av smårålkonsesjonen som var knyttet til "Utvik Senior", og som falt bort ved forliset. Videre har advokat Thesen fremmet krav om erstatning av saksomkostninger. Ordfører Trond Abelsen i Berg kommune har støttet kravet om erstatning av saksomkostninger og andre utgifter. Advokaten har også fremmet krav om påskjønnelse til journalistene Alf R. Jacobsen og Georg Blichfeldt for deres arbeid med saken. – De kravene som er nevnt i dette avsnittet har erstatningsnemnda ikke gått inn på, idet nemnda har funnet at det ligger utenfor dens mandat å behandle disse.

Erstatningsnemnda har etter dette behandlet erstatningsspørsmålet for de følgende etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior":

Etterlatte etter Ola M. Abelsen

Abelsen, Gerd, født 27. mai 1931, enke etter Ola M. Abelsen.

Abelsen, Alf-Helge, født 20. april 1963, sønn av Ola M. Abelsen.

Abelsen, Guri, født 21. februar 1957, datter av Ola M. Abelsen. For Guri Abelsen har også ordfører Trond Abelsen i Berg kommune fremmet krav for hennes arbeid med saken.

Abelsen, Hulda-Wibeke, født 7. juni 1970, datter av Ola M. Abelsen.

Hofstein, Åshild Johanne, født 24. mai 1937, søster av Ola M. Abelsen.

Etterlatte etter Knut-Ivar Fredriksen

Fredriksen, Karstein, født 20. oktober 1927, far til Knut-Ivar Fredriksen. For Karstein Fredriksen har også ordfører Trond Abelsen i Berg kommune fremmet krav for hans arbeid med saken.

Fredriksen, Asbjørn, født 11. august 1954, bror av Knut-Ivar Fredriksen.

Fredriksen, Elsa, født 17. april 1956, søster av Knut-Ivar Fredriksen.

Fredriksen, Hanne, født 5. september 1964, søster av Knut-Ivar Fredriksen.

Etterlatte etter Kurt Jostein Hay

Hay, Ingunn, født 4. mai 1951, enke etter Kurt Jostein Hay.

Hay, Espen, født 26. september 1976, sønn av Kurt Jostein Hay.

Hay, Kitty, født 15. mai 1930, mor til Kurt Jostein Hay.

Hay, Ole, født 6. mai 1926, død i 1987, far til Kurt Jostein Hay. For Ole Hay har ordfører Trond Abelsen i Berg kommune fremmet krav til fordel for hans enke, Kitty Hay, for hans arbeid med saken.

Hay, Arnfinn, født 8. juni 1948, bror av Kurt Jostein Hay. For Arnfinn Hay har også ordfører Trond Abelsen i Berg kommune fremmet krav for hans arbeid med saken.

Hay, Marit, født 14. juli 1951, søster av Kurt Jostein Hay

Valjord, Bente Hay, født 7. august 1954, søster av Kurt Jostein Hay.

Hay, Ove H., født 16. september 1966, bror av Kurt Jostein Hay.

Etterlatte etter Arne Johan Hoel

Hoel, Irene, født 20. juni 1924, mor til Arne Johan Hoel.

Olsen, Kirsti Hoel, født 11. august 1952, søster av Arne Johan Hoel.

Hoel, Gunn, født 10. juni 1958, søster av Arne Johan Hoel.

Hoel, Tor, født 8. desember 1959, bror av Arne Johan Hoel.

Etterlatte etter Tor Arnfinn Hole

Markussen, Bjørg Hole, født 2. desember 1957, forlovet med Tor Arnfinn Hole.

Storås, Preben, født 20. desember 1973, sønn av Tor Arnfinn Hole.

Iversen, Tor Arthur, født 28. mars 1978, sønn av Tor Arnfinn Hole.

Hole, Asbjørn, født 3. januar 1942, bror av Tor Arnfinn Hole.

Hole, Harald, født 28. desember 1943, bror av Tor Arnfinn Hole.

Hole Jan Roar, født 12. august 1950, bror av Tor Arnfinn Hole.

Hole, Tormod, født 28. mai 1956, bror av Tor Arnfinn Hole.

Hole, Arvid, født 20. februar 1955, bror av Tor Arnfinn Hole.

Etterlatte etter Jan Helge Jacobsen

Jacobsen, Gulli, født 9. februar 1941, enke etter Jan Helge Jacobsen.

Olsen, Janita, født 17. juni 1960, datter av Jan Helge Jacobsen.
 Jacobsen, Berit, født 25. april 1964, datter av Jan Helge Jacobsen.
 Engebretsen, Marlene J., født 29. januar 1968, datter av Jan Helge Jacobsen.
 Jacobsen, Per Ronny, født 17. november 1971, sønn av Jan Helge Jacobsen.

Etterlatte etter Mainar Andor Mikalsen

Mikalsen, Marie, født 20. mars 1944, søster av Mainar Andor Mikalsen.
 Mikalsen, Karl Johan, født 24. september 1950, bror av Mainar Andor Mikalsen.

Etterlatte etter Ole Sigurd E. Nikolaisen

Rabbmo, Ellen, født 15. mars 1957, forlovet med Ole Sigurd E. Nikolaisen.
 Nikolaisen, Haldis, født 6. april 1924, mor til Ole Sigurd E. Nikolaisen.
 Nikolaisen, Odd, født 1. juni 1950, bror av Ole Sigurd E. Nikolaisen.
 Nikolaisen, Aud, født 9. januar 1957, søster av Ole Sigurd E. Nikolaisen.
 Hoel, Bodil, født 5. juni 1962, søster av Ole Sigurd E. Nikolaisen.
 Nikolaisen, Trond, født 23. juli 1960, bror av Ole Sigurd E. Nikolaisen
 Ottesen, Bjørg, født 23. august 1964, søster av Ole Sigurd E. Nikolaisen.

Etterlatt etter Sigbjørn Rubach

Rubach, Olea, født 6. august 1926, mor til Sigbjørn Rubach.

5. Det rettslige grunnlaget for vurderingen av erstatningssøknadene

Det rettslige grunnlaget for vurderingen av erstatningssøknadene er angitt i Innst. S. nr. 242 (2004–2005) side 13 flg. Stortingets vedtak nr. 462 innebærer at staten skal betale erstatning til etterlatte etter de ni mannskapene som omkom da "Utvik Senior" forliste i 1978. I Kontroll- og konstitusjonskomitéen innstilling er det om grunnlaget for erstatningen uttalt blant annet (side 13):

"[...] K o m i t e e n viser til at det i dag, mer enn 27 år etterpå, fortsatt er betydelige, sterke og forståelige følelser i sving blant etterlatte av besetningen og i kystbefolkningen for øvrig. K o m i t e e n ser det som en viktig oppgave å sørge for at det skapes ro om en sak som har innebåret en stor belastning for de etterlatte. Økonomisk har dette også vært en stor belastning. K o m i t e e n er imidlertid opptatt av at man ved behandlingen av denne saken også tar hensyn til overordnede samfunnsmessige interesser."

I innstillingen er det videre uttalt (side 15):

"K o m i t e e n s flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at ordningen med billighetserstatning er ment å være en siste mulighet til å oppnå en ytelse for den skade eller ulempe som er påført. Slik ordningen har vært tenkt og praktisert, har det vært en sikkerhetsventil for den enkelte som urettmessig er kommet i en vanskelig situasjon. Ordningen skal imidlertid ikke være noen erstatningsordning for etterlatte eller andre berørte av ulykker eller overgrep."

F l e r t a l l e t mener derfor at det bør etableres en særlig erstatningsordning for etterlatte etter "Utvik Senior" [...]."

Stortinget sluttet seg enstemmig til komitéflertallets forslag, etter at Stortinget først hadde forkastet et forslag fra et komitémindretall om å behandle saken etter den alminnelige billighetserstatningsordningen. Erstatningsnemnda bygger etter dette på at den alminnelige billighetserstatningsordningen ikke kan anses retningsvisende for saken.

I erstatningsnemndas mandat, inntatt i punkt 3 foran, er det angitt at nemnda skal se hen til tidligere vedtatte ordninger med statlig erstatning til særskilte grupper. Nemnda har særlig sett hen til oppgjøret for den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under den 2. verdenskrig (Innst. S. nr. 108 (1998–99)), erstatningsordning for norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig (Innst. S. nr. 255 (2000–2001)), erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener (Innst. S. nr. 152 (2004–2005)) og erstatningsordninger for barn i barnehjem og spesialskoler for barn med atferdsvansker (Innst. S. nr. 217 (2004–2005)). Nemnda er kommet til at det vanskelig lar seg gjøre å hente veiledning for den foreliggende sak fra de nevnte ordninger med statlig erstatning til særskilte grupper. De forhold som de nevnte erstatningsordninger for særskilte grupper gjelder, er svært forskjellige fra situasjonen for de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior". Innstillingen fra Kontroll- og konstitusjonskomitéen og Stortingets vedtak viser for øvrig heller ikke til de nevnte ordninger, bortsett fra komitéens bemerkning (side 13) om "[...] at man ved behandlingen av denne saken også tar hensyn til overordnede samfunnsmessige interesser." Saken må etter dette – slik erstatningsnemnda ser det – behandles på fritt grunnlag.

Erstatningsnemnda tolker Stortingets vedtak i saken, og de uttalelser som i debatten om saken i Stortinget fremkom om erstatningsspørsmålet, slik at Stortinget har erkjent erstatningsansvar for staten i forhold til de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior". Erstatningsnemndas mandat er å utarbeide et forslag til erstatningsoppgjør i forhold til de etterlatte. Erstatningsnemndas forslag skal gå på to forhold: Det ene er å utpeke de personene som skal tilbys erstatning. Det andre er å foreslå det beløp som den enkelte erstatningsberettigede person skal tilbys.

Både avgrensningen av den kretsen av personer som skal tilbys erstatning, og fastsettelsen av erstatningsbeløp for den enkelte må etter erstatningsnemndas mening bero på et skjønn. Det er ikke mulig for erstatningsnemnda, slik nemndas arbeid er tilrettelagt og med den tidsramme for nemndas arbeid som er satt, å gjøre seg opp en mening om de mange kompliserte årsaksspørsmål som saken kan reise. Heller ikke er det mulig for erstatningsnemnda å beregne nøyaktig de tapsposter som en erstatning etter alminnelige erstatningsregler skal omfatte. De erstatningskrav som er fremmet av Advokatfirmaet Robertsen, har erstatningsnemnda derfor ikke gått inn på. Det gjorde for øvrig heller ikke Stortinget.

Fastsettelse av erstatning ved et skjønn er etter erstatningsnemndas oppfatning nødvendig også fordi den erstatningen som skal fastsettes, må ha i seg vesentlige elementer av oppreisning, dvs. erstatning for skade som egentlig ikke lar seg måle i penger. Ved rapporten fra den andre undersøkelseskommissjonen, stortingsmeldingen om saken og Stortingets behandling av denne, må ettermålet etter mannskapet på "Utvik Senior" anses renvasket, også ettermålet etter skipperen Ola M. Abelsen. Erstatningen/oppreisningen gjelder de 26 årene som ligger mellom forliset og rapporten fra den andre undersøkelseskommissjonen.

Erstatningsnemnda tar etter dette sikte på å foreslå erstatninger som fremstår som rimelige og rettferdige for de enkelte etterlatte, en type erstatninger som flere talere etterlyste da Stortinget behandlet saken. Før erstatningsnemnda går nærmere inn på

erstatningsspørsmålene, er det grunn til å påpeke en del elementer i det saksforholdet som må ha betydning for erstatningsspørsmålene.

6. Trekk ved det saksforholdet som begrunner erstatning

Bakgrunnen for erstatningssaken er "Utvik Senior"s katastrofale forlis med tap av ni menneskeliv i februar 1978. Både gjennomgangen av sakens dokumenter og ikke minst de samtaler erstatningsnemnda hadde med etterlatte i Tromsø 25. august 2005, har gitt et overveldende inntrykk av ulykkens karakter og omfang. Ikke minst er det fremkommet at ettervirkningene av ulykken fortsatt er en levende realitet, både hos de etterlatte og hos lokalbefolkningen på Senja.

Det er ikke forliset og de tap som dette førte til som begrunner erstatning fra staten til de etterlatte etter mannskapet. Men det er ikke mulig å se bort fra ulykken. Det var ulykken som skapte situasjonen, og ulykkens langsiktige virkninger må i en viss utstrekning tas i betraktning når erstatningsspørsmålene skal vurderes.

De hendelser som begrunner erstatning fra staten til de etterlatte, er imidlertid andre enn selve forliset. De tok sin begynnelse i tiden etter forliset, i forbindelse med den første undersøkelseskommissjonens arbeid i 1978–1979. Erstatningsnemnda kan for så vidt vise til følgende uttalelse fra saksordføreren i Stortinget, André Oktay Dahl, som fremhevet at de

"[...] etterlatte har blitt utsatt for en merbelastning ved at granskingen i 1978/1979 kom frem til feilaktig konklusjon, på tross av klare advarsler og krav om ny gransking fra de etterlatte. Saken har vært en påkjenning for flere av de etterlatte som mistet sine aller nærmeste."

Som nevnt i punkt 2 foran, var ikke bare de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior", men hele lokalbefolkningen på Senja og fiskerorganisasjonene, sterkt uenige i den oppfatning av sannsynlige årsaker til forliset som den første undersøkelseskommissjonen kom frem til. De etterlatte og lokalbefolkningen mente hele tiden, også mens den første undersøkelseskommissjonen arbeidet, at årsaken til forliset måtte være en kollisjon med et annet, større fartøy, som hadde smadret "Utvik Senior". Uenigheten om årsaken til forliset er kjernen i erstatningssaken.

De etterlatte fremholdt også at flere av den første undersøkelseskommissjonens enkeltundersøkelser var ufullstendige. Blant annet var det ikke foretatt tilstrekkelig omfattende søk etter vrakdelar, og de vrakdelene som var funnet, var ikke blitt underkastet en tilstrekkelig grundig teknisk gransking og vurdering. Først og fremst var ikke stedet for forliset lokalisert. De etterlatte mente dessuten at skipstrafikken utenfor Senja den aktuelle kvelden ikke var tilstrekkelig klarlagt eller forklart. De mente at de opplysninger som Forsvaret ga om sine bevegelser og om sine radarobservasjoner, var ufullstendige. Rapporten fra den første undersøkelseskommissjonen etterlot mange spørsmål som åpne til tross for at det var mulig å komme nærmere riktige svar. Og først og fremst var konklusjonen om grunnstøtning i fallgarden ikke underbygget.

De etterlatte og lokalsamfunnet fant den første undersøkelseskommissjonens konklusjon krenkende for mannskapets ettermæle, særlig for skipperen Ola M. Abelsens, og dermed for de etterlatte. Den første undersøkelseskommissjonens konklusjon ble oppfattet slik at den inneholdt en påstand om at det var utvist dårlig sjømannskap av mannskapet, særlig skipperen, på et havområde som fiskerne hadde inngående kjennskap til.

Da de etterlatte og lokalbefolkningen på Senja fikk iverksatt nye søk etter vrakdelar på ettersommeren i 1979, ble det gjort funn som sannsynliggjorde at forliset hadde skjedd på et annet sted enn det den første undersøkelseskommissjonen hadde antydnet. Særlig lokaliseringen av deler av den tunge lukekarmen pekte ut et annet sted for forliset. Det forlisstedet som ble sannsynliggjort på ettersommeren i 1979, lå nær det stedet hvor motoren og andre tyngre deler av fartøyet ble lokalisert og hevet i 1999 og 2002.

Sjøfartsmyndighetene og Justisdepartementet la likevel, tross innvendinger fra representanter for de etterlatte, i 1980 til grunn at det ikke ved funnene i 1979 var fremkommet nye omstendigheter som ga et tilstrekkelig grunnlag for å gjenoppta kommisjonsundersøkelsene. Konklusjonen og premissene for den i rapporten fra den første undersøkelseskommissjonen ble dermed i prinsippet stående. Medlemmer av den første undersøkelseskommissjonen ga i 1979, etter at kravet om gjenopptakelse av undersøkelsene var reist, uttrykk for at konklusjonen måtte bli den samme selv om det måtte legges til grunn at forliset hadde skjedd på et annet sted enn det undersøkelseskommissjonen var kommet frem til i sin rapport.

Det standpunktet som sjøfartsmyndighetene og Justisdepartementet tok i 1980, og de uttalelser som lå til grunn for beslutningen om ikke å gjenoppnevne den første undersøkelseskommissjonen, ble aldri akseptert av de etterlatte og lokalbefolkningen på Senja. Beslutningen om ikke å fortsette undersøkelsene skapte en verkebyll hos de etterlatte og i lokalsamfunnet som så å si ropte på en gjennomskjæring. Den lange tiden som det tok før en ny undersøkelse av forliset ble iverksatt, 24 år, gjorde hele saken til en stor påkjenning for de etterlatte, slik det ble konstatert i Stortingets debatt om saken.

7. Erstatningsnemndas vurdering

Erstatningsnemnda kan nok se at ikke alle de etterlatte etter mannskapet på "Utvik Senior" har hatt den samme nærhet til statsmyndighetenes håndtering av spørsmålet om fortsatte undersøkelser av forliset. Men nemnda finner det vanskelig å foreta en avgrensning blant de etterlatte som kan gi mening. Nemnda finner derfor at samtlige 43 erstatningssøkere bør tilkjennes erstatning.

Med to unntak er erstatningssøkerne ektefeller, barn, foreldre og søsken etter mannskapet på "Utvik Senior". De to unntakene gjelder kvinner som var forlovet med to av mannskapet. Erstatningsnemnda mener at det personlige forholdet som forelå, bør begrunne erstatning også til disse. Den ene kvinnen fødte for øvrig den omkomne forlovedens barn kort tid etter forliset.

Som erstatningsnemnda har påpekt i punkt 5 foran, må erstatningene fastsettes skjønnsmessig. Erstatningsnemnda har ikke hatt mulighet for å beregne de erstatningsberettigedes individuelle tap. På samme måten som i andre tilfelle da staten har betalt erstatning til særskilte grupper, finner erstatningsnemnda at erstatningene også i dette tilfelle bør tilkjennes med standardiserte beløp. Også de betydelige elementer av oppreisning som må inngå i erstatningen, tilsier dette.

En standardisering av erstatningsbeløpene betyr ikke at alle som tilkjennes erstatning skal tilkjennes like store beløp. Erstatningssøkerne bør etter erstatningsnemndas mening inndeles i noen grupper, og alle i den enkelte gruppen bør i utgangspunktet tilkjennes like store beløp.

Erstatningsnemnda er kommet til at følgende gruppering og følgende standardbeløp for gruppene bør benyttes:

Ektefeller og samboere (forloveder)	kr. 200.000,-
Barn	kr. 200.000,-
Foreldre	kr. 50.000,-
Søsken	kr. 50.000,-

Fire personer blant de etterlatte bør etter erstatningsnemndas vurdering tilkjennes en erstatning på kr. 150.000,- i tillegg til den standarderstatningen som er nevnt.

Erstatningsnemnda viser i denne forbindelse også til brev 13. juli 2005 fra ordfører Trond Abelsen i Berg kommune. De fire har hatt betydelige ekstrabelastninger og ekstraavgifter, og tre av dem har gjort en stor arbeidsinnsats i forbindelse med saken. De fire personene som bør tilkjennes en ekstra erstatning på kr. 150.000,- er:

Gerd Abelsen, enke etter skipperen på "Utvik Senior",
Guri Abelsen, datter av skipperen på "Utvik Senior" og mangeårig medlem av støttegruppen,
Arnfinn Hay, bror av Kurt Jostein Hay, mangeårig medlem og nåværende leder av støttegruppen,
Kitty Hay, enke etter Ole Hay, far til Kurt Jostein Hay, som var medlem av støttegruppen frem til sin død i 1987.

En femte person blant de etterlatte, Karstein Fredriksen, far til Knut-Ivar Fredriksen, mangeårig medlem av støttegruppen, bør etter nemndas vurdering tilkjennes en tilleggs erstatning på kr. 200.000,-. Hans innsats har vært langvarig og omfattende, og den har dessuten hatt særlig betydning også for de andre etterlatte. Også når det gjelder Karstein Fredriksen viser erstatningsnemnda til brev 13. juli 2005 fra ordfører Trond Abelsen i Berg kommune.

Erstatningsnemndas innstilling omfatter en samlet erstatning på kr. 5.200.000,-.

8. Innstilling

Abelsen, Alf-Helge tilkjennes	kr. 200.000,-
Abelsen, Gerd tilkjennes	kr. 350.000,-
Abelsen, Guri tilkjennes	kr. 350.000,-
Abelsen, Hulda-Wibeke tilkjennes	kr. 200.000,-
Engebretsen, Marlene tilkjennes	kr. 200.000,-
Fredriksen, Asbjørn tilkjennes	kr. 50.000,-
Fredriksen, Elsa tilkjennes	kr. 50.000,-
Fredriksen, Hanne tilkjennes	kr. 50.000,-
Fredriksen, Karstein tilkjennes	kr. 250.000,-
Hay, Arnfinn tilkjennes	kr. 200.000,-
Hay, Espen tilkjennes	kr. 200.000,-
Hay, Ingunn tilkjennes	kr. 200.000,-
Hay, Kitty tilkjennes	kr. 200.000,-
Hay, Marit tilkjennes	kr. 50.000,-
Hay, Ove H. tilkjennes	kr. 50.000,-
Hoel, Bodil tilkjennes	kr. 50.000,-
Hoel, Gunn tilkjennes	kr. 50.000,-

Hoel, Irene tilkjennes	kr. 50.000,-
Hoel, Tor tilkjennes	kr. 50.000,-
Hofstein, Åshild Johanne tilkjennes	kr. 50.000,-
Hole, Arvid tilkjennes	kr. 50.000,-
Hole, Asbjørn tilkjennes	kr. 50.000,-
Hole, Harald tilkjennes	kr. 50.000,-
Hole, Jan Roar tilkjennes	kr. 50.000,-
Hole, Tormod tilkjennes	kr. 50.000,-
Jacobsen, Berit tilkjennes	kr. 200.000,-
Jacobsen, Gulli tilkjennes	kr. 200.000,-
Jacobsen, Per Ronny tilkjennes	kr. 200.000,-
Iversen, Tor Arthur tilkjennes	kr. 200.000,-
Markussen, Bjørg Hole tilkjennes	kr. 200.000,-
Mikalsen, Karl Johan tilkjennes	kr. 50.000,-
Mikalsen, Marie tilkjennes	kr. 50.000,-
Nikolaisen, Aud tilkjennes	kr. 50.000,-
Nikolaisen, Haldis tilkjennes	kr. 50.000,-
Nikolaisen, Odd tilkjennes	kr. 50.000,-
Nikolaisen, Trond tilkjennes.....	kr. 50.000,-
Olsen, Janita tilkjennes	kr. 200.000,-
Olsen, Kirsti Hoel tilkjennes	kr. 50.000,-
Ottesen, Bjørg tilkjennes	kr. 50.000,-
Rabbmo, Ellen tilkjennes	kr. 200.000,-
Rubach, Olea tilkjennes	kr. 50.000,-
Storås, Preben tilkjennes	kr. 200.000,-
Valjord, Bente Hay tilkjennes	kr. 50.000,-

Oslo 22. september 2005

Svetlana Mitic
(sign.)

Magnus Aarbakke
(sign.)

Tor Berger Jørgensen
(sign.)

Rettet pr 5.oktober 2005

Magnus Aarbakke